

ΑΡΧΑΪΚΗ ΤΕΧΝΗ

ΚΑΙ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

πὸ τοὺς χρόνους τοῦ Γαυριελ ἕως τώρα ἀρκετὰ ἐλέχθησαν διὰ τὰς διαφόρους ἀρετὰς τῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν, τὴν ἀπλότητα καὶ τὴν ἀλήθειάν των, τὸ ἀνεπιτήδευτον καὶ εἰλικρινές, τὴν φραστικὴν δύναμιν καὶ τὴν δραματικότητα καὶ τόσα ἄλλα, δὲν ἐλέχθη ὅμως σχεδὸν τίποτε διὰ τὴν τέχνην των. Ὅλοι ὅσοι εὖτυχε νὰ τὰ ἐξετάσουν τὰ ἐθεώρησαν ὡς ἀνθόρμητα καὶ αὐτόματα, ὡς φυσικὰ οὕτως εἰπεῖν προϊόντα ὑπερεκχειλιζούσης ψυχῆς, θαυμαστὰ μὲν διὰ τὴν ἀπλότητα καὶ τὴν ἀλήθειάν των, ἔσπερημένα ὅμως οἰασθήποτε τέχνης. Αὐτὸς ὁ παρατηρητικώτατος καὶ ἐρευνητικώτατος Πολίτης εἰς τὴν βαθυστόχαστον μελέτην του διὰ τοὺς γνωστοὺς ποιητὰς δημοτικῶν ᾠσμάτων δὲν ἀποδίδει ἄλλας ἰδιότητας εἰς τὰ δημοτικά τραγούδια, εἰμὴ «τὸ ἀνεπιτήδευτον καὶ τὴν εἰλικρίνειαν, ἀρετὴν, ἢ ὁποία ἐν ἄλλῃ περιοχῇ τῆς τέχνης, ἐν τῇ ἀρχαίῃ ἑλληνικῇ τέχνῃ ἢ ἐν τῇ προγραφικῇ καταθέλγει τοὺς λεπτοὺς τεχνικότητας». Προχωρῶν δ' ἀρνεῖται τὴν ὑπαρξίν οἷας δῆποτε τέχνης εἰς τὰ γνήσια δημοτικά τραγούδια ἀποδίδων πᾶσαν τὴν αἰσθητικὴν αὐτῶν ἀξίαν εἰς τὴν δύναμιν τῶν πραγμάτων. «Ὅταν, λέγει, μεγάλα γεγονότα, ὅταν δεῖναι συμφοραὶ ἢ ἀπροσδόκητοι εὐτυχίαί γενοῦν εἰς τὴν

ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου πάλῃ σφοδρά, ὅταν ἔξαιρετικὴ τις περίστασις ἐπιφέρει ὑπερχειρίσιν προσωπικῶν συναισθημάτων, ἢ εἰλικρινῆς καὶ ἀπέριττος ἐκδήλωσις αὐτῶν συγκινεῖ ἰσχυρῶς. Ἡ δύναμις τῶν πραγμάτων ἀναπληρῶνει τὴν ἐλλείπουσαν τέχνην· ἡ δὲ προσπάθεια ἐντονωτέρας ἐκδηλώσεως αὐτῶν διὰ τῶν ἀτελῶν μέσων, τὰ ὁποῖα ἢμπορεῖ νὰ διαθέσῃ πρωτογενῆς καὶ ἄμορφος τέχνη, ἀποτυγχάνει τοῦ σκοποῦ, ἐνίοτε μάλιστα συμβαίνει νὰ φέρῃ ἀντίθετον ἀποτέλεσμα». Τὰ ἴδια ἐπαναλαμβάνει καὶ ἡ κ. "Αλκῆς Θρύλος εἰς ὀμιλίᾳς τῆς δημοσιευομένης ὑπὸ τὸν τίτλον «Στοχασμοὶ γιὰ τὸ δημοτικὸ τραγοῦδι», ὅπου κυκλοφοροῦν ἀχώνευτοι καὶ παρεξηγημένα πολλὰ ξένα γῶμαι ὡς ἴδια τῆς συγγραφέως συμπερίσματα, ἀνάμεικτοι μετὰς γνωστὰς συγχρονιστικὰς ἀντιλήψεις τῆς ἰδιορρυθμοῦ ἀριστερᾶς λεγομένης ἐπιστήμης. «Ὁ λαὸς, λέγει (Ἀναγέννησις Α' (1927) σ. 454), δὲν τραγουδεῖ ἐντεχνα, ἀλλ' αὐθόρμητα, κατὰ συνέπεια δὲν ἐκφράζεται μ' ἀλληγορίας, πολὺ λιγότερο μὲ συνειδητὰ σύμβολα. Τὸ ἔργο του δὲν μᾶς ἐνδιαφέρει τόσο ὡς μορφὴ, σὰν ἀνεξάρτητο καλλιτέχνημα, ὅσο γιὰτὶ μᾶς ξεσκαπάζει ἄμεσα τὴ ψυχικὴ καὶ πνευματικὴ του σύστασις». Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἡ συγγραφεὺς τῶν ὀμιλιῶν ὀλίγον κατωτέρω (σ. 455 κέ.) ἀντιφάσκουσα πρὸς ἑαυτὴν λέγει ὅτι θὰ ἀσχοληθῇ μὲ τὴ μορφὴ τοῦ δημοτικοῦ τραγοῦδιου, ἀλλὰ ὅσα λέγει (σ. 456) τίποτε ἄλλο δὲν εἶναι παρὰ ἐπανάληψις εἰς τὴν δημοτικὴν τῶν γενικῶν χαρακτηρισμῶν, ὅσους εὗρεν εἰς τὴν μνημονευθεῖσαν μελέτην τοῦ Πολίτου. Καὶ ὁμοίως θὰ περιέμενε κανεὶς, ἀφ' οὗ ἐπρόκειτο νὰ ἀσχοληθῇ μὲ τὴν μορφήν, νὰ μᾶς εἴπῃ καὶ κάτι πραγματικῶς σχετιζόμενον πρὸς αὐτήν.

Ὅλα αὐτὰ καὶ τοῦ Πολίτου καὶ τῶν ἄλλων δὲν φαίνεται νὰ προέρχωνται τόσον ἀπὸ λεπτομερῆ καὶ προσεκτικὴν ἐξέτασιν τῶν κειμένων, ὅσον ἐκ τῶν προτέρων ἀπὸ τὰς ἐπεκρατούσας ἀκόμη ρωμαντικᾶς θεωρίας περὶ τῆς φυσικῆς τῶν λαῶν ποιήσεως, μέχρι δὲ τῆς σήμερον ἔξω ἀπὸ τοὺς ἀνωτέρω μνημονευθέντας γενικοὺς χαρακτηρισμοὺς οὐδὲν σχεδὸν ἔχει λεχθῆ περὶ τῆς τεχνικῆς μορφῆς τοῦ δημοτικοῦ

τραγουδιοῦ, περὶ τῆς τεχνοτροπίας τῆς δημώδους ποιήσεως, καὶ τὰ ὀλίγα, ὅσα ἔγραψα εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Λαογραφίαν μου (Α' 70.) διὰ τὴν τεχνοτροπίας τῆς κλέφτικων τραγουδιῶν ἐπέερασαν ἐντελῶς ἀπαρατήρητα. Καὶ ὅμως ἔπρεπε νὰ σκεφθοῦν οἱ ἀσχοληθέντες μὲ τὰ τραγούδια ὅτι τέχνη ἀτεχνος καὶ ἄμορφος δὲν γίνεται καὶ ὅτι ἐφ' ὅσον τὰ δημοτικὰ τραγούδια εἶναι καὶ ἀναγνωρίζονται πράγματι ὡς λογοτεχνήματα ἔπρεπε νὰ ἔχουν καὶ τὴν τέχνην τῶν ὁσονδήποτε στοιχειώδης ἢ ιδιόρρυθμος καὶ ἂν ἦτο, καὶ τὴν τέχνην αὐτὴν ἔπρεπε νὰ ἀναζητήσουν, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δὲν ἔγινε. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἔκρινα ἀναγκαῖον νὰ ἐπαναφέρω τὸ ζήτημα ὄχι τόσον διὰ νὰ τὸ λύσω εἰς ὅλην τοὺν τὴν ἔκτασιν ὅσον διὰ νὰ ἐπισύρω τὴν προσοχὴν τῶν ἀσχολουμένων περὶ τὰ τοιαῦτα, οἱ ὁποῖοι ἀφήνοντας κατὰ μέρος τὰς ὑπερβατικὰς θεωρίας τῆς ἀριστερῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς ὑψηλῆς αἰσθητικῆς καὶ ἐργαζόμενοι κατὰ τὰς πεζοτέρας φιλολογικὰς μεθόδους, θὰ ἠδύναντο πολλὰ νὰ προσφέρουν εἰς τὴν πραγματικὴν γνῶσιν τῆς τέχνης τοῦ δημοτικοῦ τραγουδιοῦ.

*
* *

Ὁ ἀείμνηστος Πολίτης εἰς τὴν μνημονευθεῖσαν μελέτην του κάμνει μίαν πολὺ ἐπιτυχῆ σύγκρισιν. Παραβιάλλει, ὅπως εἶδομεν ἀνωτέρω, τὰ δημοτικὰ τραγούδια πρὸς τὴν ἀρχαϊκὴν ἑλληνικὴν τέχνην ἢ τὴν προοραφαιλικὴν. Δυστυχῶς δὲν ἐπέμεινεν εἰς τὴν σύγκρισιν αὐτὴν, ἢ ὁποία πολλὰ θὰ τοῦ ἐσαφήνιζε, καὶ τοῦτο διότι εἰς τοὺς χρόνους, κατὰ τοὺς ὁποίους ἔγραφε, ἡ ἀρχαϊκὴ τέχνη ἐθεωρεῖτο ἀτεχνος, ὅπως καὶ τὰ δημοτικὰ τραγούδια, καὶ ὅλαι αὐτῆς αἱ ἐκδηλώσεις προῖον ἀτεχνίας καὶ ἀδυναμίας, ἄξια δὲ προσοχῆς μόνον διὰ τὸ ἀνεπιτήδευτον καὶ τὴν εἰλικρίνειαν. Ἐποτε ὅμως αἱ ἀντιλήψεις τῆς ἐπιστήμης διὰ τὴν τέχνην ταύτην μετεβλήθησαν οὐσιωδῶς. Ἡ ἀρχαϊκὴ τέχνη δὲν θεωρεῖται πλεῖ ἀτεχνος οὔτε ἀνίκανος νὰ διαπλάσῃ τὴν ὕλην, τὴν ὁποῖα χρησιμοποιεῖ τοῦναντίον μάλιστα καὶ δύναμις διαπλάσῃ τῆς ἀναγνωρίζεται καὶ τέχνη ὑπερβολικὰ μάλιστα α³.

καὶ ἐπιτετηδευμένη, ἢ ὅποια ὑπακούει εἰς κανόνας σκληροῦς καὶ ἀκάμπτους. Ἀκριβῶς δὲ ἡ τυφλὴ αἴτη ὑπακοὴ εἰς τεχνικοὺς κανόνας αὐστηροὺς καὶ ἡ ἔλλειψις ἐλευθερίας τοῦ τεχνίτου ἀποτελεῖ τὰ κύρια αὐτῆς διακριτικὰ γνωρίσματα ἀπὸ τῆς διαδόχου τῆς, τῆς κλασικῆς. Τῆς τυφλῆς δὲ ταύτης ὑπακοῆς εἰς ὠρισμένους κανόνας, οἱ ὅποιοι δὲν ἐπιτρέπουν εἰς τὸν τεχνίτην τὴν παραμικρὰν ἐλευθερίαν, εἶναι καὶ ἡ ἀπὸ ἄκρου εἰς ἄκρον καὶ εἰς τὰ καθόλου καὶ εἰς τὰ ἐπιμέρους ἐπικράτησις τῆς σχηματοποιήσεως (stylisation), ἢ ὅποια οὐδὲν ἄλλο εἶναι παρὰ ἡ σταθεροποίησις τῆς τεχνικῆς ἐκφράσεως εἰς ὠρισμένα συγκεκριμένα καὶ συμβατικά πολυλάκις σχήματα ἢ τύπους. Ἔνεκα δὲ τῆς σχηματοποιήσεως ἀκριβῶς αὐτῆς καὶ τὰ ἔργα τῆς ἀρχαϊκῆς τέχνης προσλαμβάνουν χαρακτῆρα κατ' ἑξοχὴν σχηματικόν, κατ' ἑξοχὴν τυπικόν καὶ παρ' ὅλας τὰς παρατηρουμένας ἀτομικὰς τῶν τεχνιτῶν διαφορὰς ὁμοιάζουν ἀναμεταξύ των τόσον, ὥσάν νὰ ἦσαν ἔργα τοῦ ἰδίου τεχνίτου. Ὁ ἀναγνώστης ἄς λάβῃ ὡς παράδειγμα τὰς κόρας τῆς Ἀκροπόλεως. Ὅλοι ἔχουν τὴν ἰδίαν στάσιν, εἰς ὅλας ἢ κόμην μὲ τὸν ἴδιον τρόπον διευθετεῖται, εἰς ὅλας οἱ ὀφθαλμοί, ἢ οἶς, αἱ παρειαὶ μὲ τὸν ἴδιον τρόπον μειδιοῦν τὸ στερεότυπον ἀρχαϊκόν των μειδιάμα, ὅλων τέλος τὰ ἐνδύματα κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον πτυχοῦνται. Τὴν αὐτὴν τώρα ἀνθηρὰν ἀρχαϊκὴν τεχντροπλίαν, τὴν αὐτὴν σχηματοποίησιν, ἢ ὅποια χαρακτηρίζει τὴν ὀμαδικὴν κυρίως τέχνην, εὐρίσκομεν καὶ εἰς τὴν δημώδη ἑλληνικὴν ποίησιν καὶ ὡς πρὸς τὴν διαμόρφωσιν τοῦ συνόλου καὶ ὡς πρὸς τὴν διατύπωσιν τῶν λεπτομερειῶν. Δὲν εἶναι βέβαια δυνατόν εἰς τὰ ὅρια ἑνὸς ἀριθμοῦ, ὅπως τὸ παρόν, νὰ ἐξαντληθῇ τὸ θέμα τοῦτο εἰς ὅλας τὰς λεπτομερείας καὶ εἰς ὅλας τὰς ποικιλίας, τὰς ὁποίας εἶναι δυνατόν νὰ παρουσιάσῃ ἑντὸς τῆς ὅλης δημώδους ποιήσεως. Ἐκτὸς τούτου τὸ θέμα εἶναι τόσον ἐκτεταμένον, ὥστε ἡ πλήρης αὐτοῦ ἔρευνα, διότι θὰ ἦτο πολὺ νὰ εἶπω ἢ ἐξάντλησις αὐτοῦ, εἶναι ἔργον πολλῶν καὶ ὄχι ἑνός. Νομίζω ὅμως ὅτι καὶ αἱ ὀλίγαι παρατηρήσεις, τὰς ὁποίας θὰ παραδέσω, μὲ ὅλον τὸν μερικόν καὶ περιορισμένον χαρακτῆρα, τὸν ὅποιον

φέρουν, είναι ἀρκετὰ διὰ νὰ βεβαιώσουν τὴν ἀλήθειαν τῆς θεείσης προτάσεως. Προέρχονται δ' αἱ παρατηρήσεις μόνον κυρίως ἀπὸ τὰ κλέφτικα τραγούδια καὶ μάλιστα ἀπὸ ὀρισμένην ὁμάδα αὐτῶν, ἀπὸ τὰ περιγράφοντα μάχας.

Τὰ κλέφτικα αὐτὰ τραγούδια ἔχουν βέβαια ὡς ὑπόθεσιν ἱστορικὰ γεγονότα καὶ θὰ περιέμενε κανεὶς νὰ εὔρη εἰς αὐτὰ κάτι τὸ ὁποῖον νὰ ὑπενθυμίῃ ἱστορικὴν ἔκθεσιν. Τίποτε ἀπ' αὐτά. Τὰ τραγούδια αὐτὰ ἀπὸ τὸ γεγονὸς παίρνουν μόνον τὸν πυρῆνα ἢ τὸ πολὺ μερικὰς γενικὰς γραμμὰς καὶ αὐτὰς ἐκθέτουν ἐντελῶς μὲ ἰδικόν των τρόπον. Συνίσταται δὲ ὁ τρόπος οὗτος εἰς τὸ ἀκόλουθον σχῆμα.

Α') Προηγεῖται ἐν εἴδει εἰσαγωγῆς ἢ παράθεσις τῆς συνολικῆς εἰκόνας τοῦ γεγονότος, ὅπως ἀντιλαμβάνεται αὐτὴν ὁ ποιητὴς ὡς μακρινὸς θεατῆς, ἢ μιᾶς ἄλλης μερικῆς μὲν ἀλλ' ἐκ τῶν οὐσιωδεστέρων καὶ συνήθως τῆς τελικῆς. Ἡ παράστασις τῆς εἰκόνας αὐτῆς εἶναι δυνατὸν νὰ ἔχη καὶ ἰδικὴν τῆς ἔκφρασιν, συνήθως ὅμως εἶναι ἐντελῶς συμβατική, ἐντελῶς σχηματικὴ, ἐντελῶς τυπικὴ. Τοιαύτη π. χ. συνήθως τυπικὴ ἔκφρασις συνολικῆς εἰκόνας μάχης εἶναι τὸ γνωστὸν :

*Τὶ νά'ν' ὁ ἀγὼς ποῦ γίνεται κ' ἡ ταραχὴ ἡ μεγάλη,
μήνα βομβάλια σφάζονται, μήνα θεριὰ μαλώνουν;*

Ἡ εἰσαγωγικὴ αὕτη εἰκὼν, ὅπως ἀκριβῶς εἰς τὸ ἀνωτέρω παράδειγμα, καταλήγει συνήθως εἰς ἐρώτησιν περὶ τῆς φύσεως τοῦ γεγονότος, ἢ ὁποία καὶ προκαλεῖ τὴν ἀκολουθοῦσαν ἔκθεσιν αὐτοῦ.

Β') Τὴν εἰσαγωγὴν ἀκολουθεῖ ἢ διὰ διαλόγου ἔκθεσις σπουδαιοτάτων τοῦ γεγονότος λεπτομερειῶν. Φέρει δὲ καὶ ὁ διάλογος οὗτος ἐντελῶς σχηματικὸν χαρακτῆρα, διότι συνήθως καὶ κατὰ κανόνα δὲν προκύπτει φυσικὰ ἀπὸ τὴν φυσικὴν ἀνάπτυξιν τῆς ὑποθέσεως, ἀλλ' ἢ ἀκολουθεῖ ὡς ἀπάντησις εἰς τὴν τυπικὴν ἐρώτησιν τῆς εἰσαγωγῆς ἢ ὅταν δὲν ὑπάρχη τοιαύτη εἰσάγεται ἀποτόμως διὰ τῆς παρεμβολῆς προσώπου οὐχὶ σπανίως τυπικῆς καὶ ἐντελῶς ἀσχέτου

πρὸς τὴν ὑπόθεσιν, ὅθεν παπαδιῶς, παπαδοπούλας κ.τ.τ. πολὺ συνήθως δὲ καὶ πτηνοῦ.

Γ') Τὴν ἔκθεσιν ἀκολουθεῖ ὡς κατακλείς ἢ τελικὴ εἰκὼν τοῦ γεγονότος. Ἡ κατακλείς αὐτὴ εἶναι συνήθως σύντομος, ἐξ ἑνὸς ἢ δύο στίχων. Ὅχι σπανίως εἰσάγεται καὶ αὐτὴ διὰ διαλόγου διὰ τῆς παρεμβολῆς τυπικοῦ προσώπου. Δύναται ὁμως καὶ ἐντελῶς νὰ λείπῃ.

Ἡ ἀκρίβεια τῶν ἀνωτέρω θὰ φανῇ, πιστεύω σαφῶς εἰς τὰ ἀκόλουθα παραδείγματα. Τὸ πρῶτον εἶναι παραλλαγή τοῦ γνωστοῦ ἄσματος τῆς μάχης τῶν Μπουκουβαλαίων, δημοσιευθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου Λαμπράκη εἰς τὸν Ε' τόμον τῆς Λαογραφίας (σ. 71 ἀρ. 38).

Εἰσαγωγικὴ εἰκὼν καταλήγουσα εἰς ἐρώτησιν.

*Τί εἰν τὸ κακὸ ποῦ γίνεται, ἢ ταραχὴ ἢ μεγάλη
σὰ ρόγγια, σὰ παλιόρογγα καὶ σὰ παλιορογγάκια;*

Ἐκθεσις τοῦ γεγονότος κεφαλαιώδης ὡς ἀπάντησις εἰς τὴν εἰσαγωγικὴν ἐρώτησιν.

*Μπουκουβαλαῖοι πολεμῶν μὲ Τούρκους μὲ Ρωμαίους.
Πέντε πολέμους ἔκαμαν ἀπ' τὴν ἀγῆ ὡς τὸ γιόμα,
κι ἄλλους πέντε ὡς τὸ δειλιό, κ' ἄλλους ὄχιτῶ ὡς τὸ βράδυ.*

Κατακλείς διαλογικὴ διὰ τῆς παρεμβολῆς τυπικοῦ προσώπου.

*Παπαδοπούλα φώναξαν ἀπ' ὄριον παραθύρι:
«Πάψε, Γῶγο μ', τὸν πόλεμο, πάψε καὶ τὸ ντουφέκι,
νὰ κατακάτῃ ὁ κορνιαχτός, νὰ μετρηθῇ τ' ἀσκέρι.»
Μετριῶνται οἱ Τούρκοι τρεῖς φορές καὶ λείπουν τρεῖς χιλιάδες,
μετριῶνται τὰ κλεφτόπουλα καὶ λείπ' ἕνας λεβέντης.*

Τὸ δεύτερον εἶναι παραλλαγή τοῦ ἄσματος τῆς καταστροφῆς τοῦ Δράμαλη.

Ὡς εἰσαγωγικὴ εἰκὼν ἢ τελικὴ.

*Τῆς Ρούμελης οἱ μπέηδες καὶ τοῦ Μωριῶ οἱ ἀγάδες
εἰς τὸ Ντερβενάκι κοίτονται κορμιὰ δίχως κεφάλια.*

Στιῶμά ζουνε τὴ μαύρη γῆς, προσκέφαλο μιὰ πέτρα
καὶ ἀπουπάνω σκέπασμα τοῦ φεγγαριοῦ τὴ λάμπει.

Ἐκθεσις τοῦ γεγονότος διὰ τῆς παρεμβολῆς τυπικοῦ προσώπου
(ποιητοῦ).

Κ' ἔγα πουλάκι πέρασε καὶ τὸ συγχρωτῆνε :

« Πουλί, πῶς πάει ὁ πόλεμος, τὸ κλέφτικο ντουφέκι ;
— Τί νὰ σᾶς πῶ, μαῦρα κορμιὰ, τί νὰ σᾶς μολογήσω !
Μπροστά πάει ὁ Νικηταρᾶς, πίσ' ὁ Κολοκοτρώνης
καὶ παρὰ πίσω οἱ Ἕλληνες μὲ τὰ σπαθιά στὰ χέρια
καὶ πέφτουν λιανοτούφεκα σὰν ἄμμος τῆς θαλάσσης.

Κατακλείς λείπει.

⋆
⋆ ⋆

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω παραδειγμάτων, τὰ ὅποια θὰ ἴτο
δυνατὸν καὶ νὰ πολλαπλασιασθοῦν, γίνεται πιστεύω κατα-
φανές ὅτι ἡ δημοτικὴ ποίησις δὲν εἶναι ἐντελῶς αὐτόματος
καὶ ἀσυνείδητος, ὅπως ἰσχυρίζοντο μέχρι τοῦδε, ἀλλ' ὅτι
ἀκολουθεῖ ὄρισμένους τύπους, ὄρισμένα σχήματα. Ὅπως
δὲ εἰς τὴν ἀρχαϊκὴν τέχνην αἱ μορφαὶ δὲν παρίστανται ὅπως
πράγματι εἶναι, ἀλλὰ ἐσηματοποιημένα κατὰ τοὺς παρα-
δεδεγμένους τύπους καὶ κανόνας τῆς τέχνης, κατ' αὐτὸν τὸν
τρόπον καὶ εἰς τὰ κλέφτικα τραγούδια, τὰ γεγονότα δὲν
ἐκτίθενται ὅπως ἔγιναν, ἀλλ' ἐσηματοποιημένα κατὰ τὸ
σχῆμα καὶ τὸν τύπον, τὸν ὁποῖον ἀπαιτεῖ ἡ δημώδης ποιη-
τικὴ τέχνη. Ὅπως δ' ἐπίσης εἰς τὴν ἀρχαϊκὴν τέχνην ἡ
σηματοποίησις δὲν περιορίζεται μόνον εἰς τὰς γενικὰς τῆς
μορφῆς γραμμάς, ἀλλ' ἐκτείνεται καὶ εἰς τὰς λεπτομερείας,
κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον καὶ εἰς τὴν δημώδη ποίησιν αἱ ἴδιαι
λεπτομέρειαι διὰ τῶν αὐτῶν ὡς ἐπὶ τὸ πλείστων στίχων
ἐκφράζονται, τῶν καλουμένων τυπικῶν στίχων ἢ κοινῶν
τύπων. Οὕτως εἰς τὸ πρῶτον παράδειγμα ὄχι μόνον ἡ εἰσα-
γωγὴ εἶναι τυπική, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐκθεσις, διότι οἱ στίχοι

πέντε πολέμους ἔκαμαν ἀπ' τὴν ἀγῆ ὡς τὸ γιόμα
κι ἄλλους πέντ' ὡς τὸ δειλινό, κι ἄλλους ὄχτῶ ὡς τὸ βράδυ

μόνον ὡς τυπικοὶ δύνανται νὰ ὑπάρχουν, ὅπως καὶ πράγματι εἶναι, ἔτι δὲ καὶ ἡ κατακλείς, τῆς ὁποίας καὶ ὁ τρόπος τῆς μετρήσεως καὶ ἀπαξάπαντες οἱ στίχοι εἶναι ἀπὸ ἄκρου εἰς ἄκρον τυπικοί.

Σύμφωνα πρὸς αὐτὰ καὶ ἡ ἐπανειλημμένως ὑπὸ πολλῶν τονισθεῖσα ἀλήθεια ἐν τῇ δημοτικῇ ποιήσει δὲν κεῖται εἰς τὴν ἀκριβῆ καὶ ἀναλλοίωτον ἔκθεσιν τῶν πραγμάτων, τὰ ὁποῖα εἰς αὐτήν, πᾶν τοῦναντίον, ἐκτίθενται ὅλως αὐθαίρετως καὶ σχηματικῶς, ἀλλ' εἰς τὴν εἰλικρίνειαν τῆς ποιητικῆς συγκινήσεως, εἰς τὴν εἰλικρίνειαν τοῦ αἰσθήματος.

Δὲν ἐπιθυμῶ νὰ νομισθῇ ὅτι εἰς τὸ σχῆμα, τὸ ὁποῖον ἀνωτέρω παρέθεσα, ἀποδίδω κάποιαν σημασίαν γενικωτέραν. Ἐκτὸς ἀπὸ περιορισμένης παρατηρήσεως ὁρμᾶται καὶ εἰς περιορισμένην ὁμάδα τραγουδιῶν ἐφαρμόζεται. Ἡ περαιτέρω ἔρευνα θὰ δείξῃ ἂν καὶ εἰς εὐρύτερον κύκλον ἐκτείνεται, καθὰ ἐπίσης θὰ διδάξῃ καὶ πόσα καὶ ποῖα ἄλλα ἀνάλογα σχήματα χρησιμοποιοεῖ ἡ δημώδης ποίησις διὰ τὴν ἔκφρασίν της.

ΣΤΙΑΠΩΝ Ν. ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ

